

Явір Віра Анатоліївна

Україна унітарна: аналіз цивілізаційного вибору форми державного устрою

УДК 323.1

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-5.25>

Явір Віра Анатоліївна
доктор політичних наук,
старший науковий співробітник
Інституту держави і права імені
В.М. Корецького Національної академії
наук України
вул. Трьохсвятительська, 4, Київ,
Україна

Актуальність дослідження зумовлена появою проєктів, покликаних змінити державний устрій України з унітаризму на федералізм, що може призвести до розбалансованості інституційного, територіального та функціонального механізму організації влади та загрожує територіальній цілісності держави. Метою статті є аналіз унітаризму як цивілізаційного вибору форми державного устрою України в 1990-х рр. Розгляд форми державного устрою як конституційно-правового принципу виконано на основі комплексного міждисциплінарного поєднання етнополітичного та правового аналізу.

Доведено, що не останню роль у збереженні територіальної цілісності України в 1990-х та 2000-х рр. відіграла унітарна форма державного устрою поряд із виваженою етнонаціональною політикою, які стримували етнорегіональні відмінності, нейтралізувати їх конфліктогенний потенціал, гамували відцентрові прояви, в такий спосіб підтримуючи міжетнічну злагоду та неподільність держави. Хоч унітаризм не допоміг в 2014 р. Україні зберегти мир та територіальну цілісність, це не вказує на його неефективність у розв'язанні етнополітичних і етнотериторіальних суперечностей пострадянського періоду порівняно з федералізмом. Адже унітарна форма державного устрою сприяла постанню і зміцненню України як суверенної, незалежної держави майже чверть століття. Вибравши цю форму державного устрою, Україна відбулася, набула міжнародно-правової суб'єктності, здобула визнання. Федеративна форма державного устрою призвела б до дезінтеграції України ще на початку 1990-х рр.

Україна на момент відновлення незалежності не могла віддати перевагу федеративній формі державного устрою, головним недоліком якої є її вразливість до етнотериторіальних та дезінтеграційних домагань. Зацікавленість сусідніх держав (Угорщини, Росії, Румунії і, можливо, навіть Польщі), які в певні періоди історії володіли українськими територіями, в дезінтеграції України унеможливила федералізацію. Дія цього фактору залишається негативною відповіддю на запитання, чому Україна на сучасному етапі державотворення не може перейти до більш чутливого до етнорегіональних відмінностей федеративного устрою.

Ключові слова: унітаризм, федералізм, державний устрій, Україна, дезінтеграція.

Вступ. Унітаризм є конституційним принципом, невід'ємною складовою частиною суб'єктності України, оскільки, згідно з ч. 2 ст. 2 Конституції України, є унітарною. Принципи Конституції України встановлюють засади конституційного ладу України, а саме порядок організації і функціонування інститутів держави і суспільства, систему суспільних відносин, що гарантуються, забезпечуються і регулюються законами, прийнятими відповідно до Конституції [7]. Унітарний державний устрій України належить до основних, підставових принципів конституційного ладу держави поряд із республіканською формою правління, принципами верховенства права, народного суверенітету, суверенності, незалежності, демократичності України, побудови соціальної, правової держави. Це вказує на значення і роль, яку відіграв і продовжує відігравати унітаризм у цивілізаційному розвитку України: збереженні суверенітету, незалежності і недоторканості кордонів держави. У більшості держав унітарний устрій визначається Конституцією, але є чимало прикладів держав (Велика Британія), в яких основні закони не закріплюють форми державного устрою, тоді її не можна вважати конституційним принципом [4].

Мета та завдання. Метою статті є аналіз унітаризму як цивілізаційного вибору форми державного устрою України, для досягнення якої планується простежити етнополітичний контекст, в якому відбувалося конституювання цього принципу державного ладу.

Методи дослідження. Розгляд державного устрою як підвалини конституційного ладу України як конституційно-правового принципу, що зробив значний внесок у формування України як цивілізаційного суб'єкта історії і сучасності, варто проводити на основі комплексного міждисциплінарного поєднання етнополітичного та правового аналізу. Це дасть змогу зрозуміти сутність та правову природу унітаризму як основної форми державного устрою України впродовж історії. Унітаризм, поряд із федералізмом і конфедералізмом, є формою державного устрою, що характеризує внутрішню структуру держави, спосіб її територіального поділу, співвідношення держави (центру) з її складовими частинами (регіонами), ступінь централізації та децентралізації державної влади.

Результати. Нерозуміння органічного взаємозв'язку форми правління, державного устрою

та політичного режиму призвело до появи проєктів, покликаних змінити державний устрій з унітаризму на федералізм, що може негативно позначитися на інших складниках форми держави, призведе до розбалансованості інституційного, територіального та функціонального механізму організації влади. Досвід сучасних держав свідчить про те, що унітарні держави можуть бути за формою правління як республіками (Франція, Італія, Польща), так і монархіями (Велика Британія, Швеція), за політичним режимом як демократичними (Угорщина, Чехія), так і авторитарними (Білорусь) і навіть тоталітарними (КНДР).

Унітарна форма державного устрою має низку переваг і притаманна багатьом державам світу. Вона постала в процесі еволюції держав як механізм подолання феодальної роздробленості, консолідації та централізації державних утворень. Унітаризм є нині найбільш поширеною у світі формою державного устрою: близько 85% сучасних держав віддали перевагу цьому способу територіальної організації влади. Вчені пояснюють це унікальною здатністю унітаризму враховувати специфічні особливості держави, що дає змогу йому проявляти себе в кожному випадку по-новому [1]. Унітарні держави суттєво різняться за етнонаціональним складом, географічним розташуванням, економічним та соціально-культурним розвитком, політичними та правовими традиціями, територіальними особливостями, але мають низку спільних ознак.

Унітарна держава відрізняється від федеративної політичною єдністю, консолідацією політичної нації, територіальною неподільністю. В унітарній державі всі адміністративно-територіальні одиниці мають однаковий юридичний статус, не володіють політичною самостійністю. Унітарна форма державного устрою, на відміну від федеративної, є простою за способом територіальної організації влади – централізованою, отже, не спричиняє серйозних проблем із розмежування повноважень між центром та адміністративними одиницями. І це стало не останньою причиною цивілізаційного вибору на користь унітаризму під час відновлення незалежності України в 1991 р. Натомість федеративний устрій має складна союзна держава, що складається з державних утворень (республіки, штати, землі, кантони тощо), які мають певні ознаки державного суверенітету, юридично визначену політичну самостійність. Територія федеративної держави не є єдиним цілим, вона неоднорідна і не завжди складається з територій суб'єктів федерації – в деяких державах поряд із суб'єктами федерації є інші територіальні одиниці, які не входять до складу федерації. Суб'єкти федерації можуть запроваджувати власний адміністративно-територіальний поділ, а це призвело б до появи нових внутрішніх суперечностей та викликів в Україні в 1990-х рр.

Крім того, суб'єкти федерації мають право на прийняття нормативно-правових актів у межах визначеної компетенції і діють такі акти лише на території суб'єкта федерації. Україна на момент відновлення незалежності не могла обрати таку складну форму державного устрою, позаяк головним недоліком федеративної форми устрою є її вразливість до етнотериторіальних та дезінтеграційних домагань. У такому разі Україна ризикувала не відбутися як цивілізаційний суб'єкт, а ціна шансу на формування державності занадто висока.

На пострадянському просторі в 1990-х рр. вирували етнополітичні конфлікти, що супроводжувалися проявами сепаратизму, переглядом кордонів пострадянських держав, появою невизнаних державних утворень, як-от Придністровська Молдавська Республіка на території Молдови [9], Нагірно-Карабаська Республіка на території Азербайджану. Не останню роль у збереженні територіальної цілісності України в 1990-х та 2000-х рр. відіграла унітарна форма державного устрою поряд із виваженою етнонаціональною політикою, які стримували етнорегіональні відмінності, нейтралізували їх конфліктогенний потенціал, гамували відцентрові прояви, в такий спосіб підтримуючи міжетнічну злагоду та неподільність держави.

Ситуація ускладнювалася тим, що разом з іншими пострадянськими державами Україна входила до складу федеративної держави, яка проіснувала з 1922 по 1991 рр. Ця федерація була настільки громіздкою – до неї входили федерації нижчого рівня, зокрема Російська РФСР. Не останню роль у тому, що Радянський Союз зник із карти світу, відіграли неадекватні: територіальна організації влади, розподіл влади між центром та союзними республіками, адміністративно-територіальний-поділ всередині республік, етнонаціональна політика, – неспроможні відповісти на виклики часу (внутрішні конфлікти та прагнення національних та етнічних еліт на місцях реалізувати право на самовизначення, щоб позбутися контролю з боку центру) [3].

Етнонаціональне питання в СРСР було тісно переплетене з територіальним: з одного боку, міжетнічні суперечності вирішувалися в недемократичний спосіб (окремі, неблагонадійні етноси депортувалися далеко за межі територій свого проживання, які натомість заселялися іншими етносами), з іншого боку, порушення прав одних етносів у вигляді депортацій відбувалося на фоні підтримки та розвитку так званих титульних етносів республік, що посилювало відцентрові тенденції і пришвидшувало момент розпаду радянської федерації. Проблеми підсилювалися практиками довільного національно-територіального розмежування, в результаті якого на території союзних держав опинялися території, населені національними меншинами.

Отже, пострадянські держави одразу після розпаду СРСР успадкували низку дуже складних етнотериторіальних і етнополітичних проблем, які гостро постали вже у перші роки незалежності в 90-х рр. і нашарувалися на типові проблеми перехідного періоду – економічні кризи, необхідність реформування всіх сфер, соціальний колапс, корупцію, труднощі демократизації. Унітаризм не допоміг ні Молдові, ні Грузії, ні Азербайджану зберегти мир та територіальну цілісність, із цього можна зробити висновок про його неефективність у розв'язанні всіх накопичених етнополітичних і етнотериторіальних суперечностей пострадянського періоду порівняно з федералізмом. Це припущення може бути справедливим і щодо України, яка в 2014 р. втратила Крим, анексований Російською Федерацією, та контроль над частиною Донецької і Луганської областей, окупованих російськими військами та сепаратистськими угрупованнями. Однак унітарна форма державного устрою сприяла постанню і зміцненню України як суверенної, незалежної держави протягом майже чверть століття. Вибравши цю форму державного устрою, Україна виграла час, вона відбулася, набула міжнародно-правової суб'єктності, здобула визнання. Федеративна форма державного устрою призвела б до дезінтеграції України ще на початку 1990-х рр.

На той час пострадянське українське суспільство характеризувалося високим рівнем деконсолідації, розколом щодо пріоритетів розвитку України, в тому числі зовнішньополітичного та етнополітичного, що слугувало ґрунтом для дезінтеграційних тенденцій та проявів сепаратизму. Деконсолідація підсилювалася незавершеним процесом формування політичної української нації в 1990-х рр., викликаним проблемним етнонаціональним минулим (участь України у війнах, міжетнічні конфлікти на її території, належність її території до різних держав), слабкістю центральної влади – неспроможністю контролювати регіональні еліти, гамувати відцентрові тенденції. Федералізм на цьому етапі розвитку України призвів би до її дезінтеграції.

На історичні та культурні передумови розпаду України на окремі частини в 90-х рр. вказував у теорії зіткнення цивілізацій С. Гантінгтон. У своїй праці «The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order» американський вчений змоделивав розкол України на східну та західну частини і вважав цей сценарій неминучим, оскільки Україна об'єднує території, що етнокультурно належать до різних цивілізацій [10]. Україна була охарактеризована як розколота держава, яка перебуває на стику двох різних цивілізацій (Західної та Східної), тому в майбутньому не зможе зберегти єдність та територіальну цілісність. Розколоті держави, на переконання вченого, постійно існують в умовах підвищеної напруги, внутрішніх суперечностей та етнічних конфліктів. Регіонам однієї держави, які представ-

ляють різні цивілізації, набагато складніше знайти спільну мову у взаємодії і співпраці, ніж окремим державам, які належать до однієї цивілізації. Однак неминучого розпаду розколотих держав можна уникнути, застосовуючи поліцивілізаційний підхід, який акцентує на тому, що об'єднує, згуртовує регіони в межах однієї держави, а не роз'єднує.

Слушність теорії американського вченого підтверджують латентні прояви сепаратизму в 1990-х рр. в Україні. У 1991 р. на сході України місцевими елітами розглядалася можливість створення автономії в складі України або навіть виокремлення власної держави. На цій території у 1918 р. вже існувала Донецько-Криворізька Радянська Республіка (1917–1918 рр.), до складу якої входили Харківська, Катеринославська, частина Херсонської губерній, частини районів Облесті Війська Донського (Ростов, Таганрог, Новочеркаськ). Нині території колишньої ДКРР перебувають у дев'яти областях двох держав: це Донецька, Луганська, Дніпропетровська та Запорізька області, а також частина Харківської, Сумської, Херсонської, Миколаївської і Ростовської (РФ) областей. Під час дезінтеграції Радянського Союзу представники донецької промислової еліти згадали цю історичну спробу державотворення і розпочали дискусію щодо можливого відродження Донецько-Криворізької Республіки. Вважалося, що об'єднання економічного потенціалу Донецької, Луганської та Дніпропетровської областей могло б стати основою для нового державного утворення або, принаймні, автономії [5]. Зняти з порядку денного питання сецесії регіону вдалося шляхом надання економічних преференцій місцевим елітам [6].

Ситуація на заході держави виглядала не кращою. Угорщина вже давно вимагає від України розширення прав угорців та їх автономізації в межах Закарпатської області, підживлюючи дезінтеграційні настрої серед угорського населення області [8]. В середині 1990-х рр. держава проголосила, що несе відповідальність за угорські спільноти за кордоном і збирається їх всіма способами захищати, зокрема вимагаючи створення територіальної автономії за національною ознакою. У цьому контексті варто розглядати також русинський рух, спрямований на відродження власної держави на Закарпатті. При цьому національний склад Закарпаття переконливо свідчить на користь збереження територіальної цілісності України: українці становлять більшість – 80,5%, найбільшою національною меншиною є угорці – 12,1%, росіяни займають четверту позицію – 2,5%. Це не перешкоджає сусіднім державам приховано або відкрито висувати етнотериторіальні претензії до цього регіону. Якщо Угорщина діє через угорську національну меншину, що вирізняється компактним проживанням у містах регіону та згуртованістю, то Російська Федерація діє через русинів – етнічну групу, яка

нетривалий час мала власну державу на Закарпатті – Карпатську Україну (1939 р.) і за підтримки ззовні погрожує відокремленням від України.

У 1991 р. одночасно із всеукраїнським референдумом щодо проголошення незалежності України відбувся обласний референдум щодо відновлення автономії Закарпаття у складі України. У цій автономії були зацікавлені обидві політизовані етнічності, як угорці, так і русини. Русини аргументували це тим, що вже двічі мали автономію, відповідно до закону Угорщини «Про автономію русинської нації, що проживає на території Угорщини» 1919 р. та відповідно до конституційного закону Чехословаччини «Про автономію Підкарпатської Русі» від 1938 р. В обласному референдумі взяли участь 82,7% виборців Закарпатської області, з них за автономізацію Закарпаття проголосували 78%. Волевиявлення щодо автономії Закарпаття 1991 р. нині можна кваліфікувати як зазіхання на територіальну цілісність і недоторканність України, однак проведення місцевих референдумів не було врегульовано українським законодавством, отже, правових наслідків він не мав. Спроби переглянути належність Закарпаття до України, ініційовані ззовні, не припиняються: в 2020 р. СБУ попередила збір підписів мешканців області на підтримку петиції щодо скасування умов Тріанонського мирного договору, за яким Королівство Угорщина в 1920 р. втратило частину своєї території, в тому числі і Закарпаття.

Однак після відновлення незалежності України чи не найскладніша ситуація була з Кримом, з огляду на історичну належність півострова до сусідньої Росії. З 1921 р. Крим мав статус Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки, яка межувала з Україною. У 1945 р. республіку було ліквідовано, а Кримська АРСР була перетворена на Кримську область – вирішальну роль у зниженні статусу Криму відіграло звинувачення кримських татар у співпраці з нацистською Німеччиною та їх депортація з півострова. У 1954 р. за ініціативою першого секретаря ЦК КПРС М. Хрущова Кримська область була виведена зі складу Російської Федерації та передана УРСР з нагоди святкування 300-ліття Переяславської ради, враховуючи територіальну близькість та тісні зв'язки між Кримською областю та Українською РСР. Однак вирішальним у переданні Криму Україні стало те, що повноцінно життєдіяльність півострова могла забезпечуватися тільки з території України. Адже в середині 1950-х рр. півострів вразила економічна криза, спричинена післявоєнною розрухою та браком робочої сили після депортації кримських татар (переселенці з російських регіонів не мали досвіду господарювання в степових зонах Криму). Тому передача Криму Україні була вимушеним заходом, зумовленим необхідністю врегулювати складну економічну ситуацію.

Після проголошення незалежності України півострову було надано статус Автономної Республіки Крим у складі унітарної України. Формування в Криму адміністративної автономії відповідно до Закону УРСР «Про відновлення Кримської АРСР» 1991 р. стало вимушеним компромісом для запобігання виходу проросійськи налаштованого регіону зі складу України. Про перехід унітарної України до федеративного устрою не йшлося, однак ігнорувати численне та політичне домінування росіян у Криму, яке сформувалося за часів СРСР, також було небезпечно. Адже проросійські організації та партії кілька разів ініціювали вихід Криму зі складу України та приєднання до Російської Федерації. Серед таких кроків – проголошення незалежності Криму, спроби скасувати в судовому порядку Конституції АРК 1998 р., яка закріплює півострів у складі України. Нормативно-правові акти кримської місцевої влади, зокрема Декларація про державний суверенітет Криму (1991 р.), Акт про проголошення державної самостійності Республіки Крим (1992 р.) та Конституція Республіки Крим (1992 р.), містили всі ознаки сепаратизму.

Уся перша половина 1990-х рр. характеризувалася політичною та правовою невизначеністю взаємовідносин між Києвом та АРК, відсутністю чіткого розподілу повноважень, сепаратизацією, яка проявлялася в прийнятті автономією нормативно-правових актів, що суперечили Конституції та законодавству України. За підтримки Росії Автономна Республіка Крим, що називала себе Республікою Крим, у 1994 р. обрала навіть власного президента – Ю. Мешкова. Він проводив іредентистський політичний курс, спрямований на максимальне зближення з Росією (планував запровадження на півострові рубльової зони, укладання військово-політичної угоди з Росією, надання жителям Криму російського громадянства, запровадження московського часу), аж до входження Криму до її складу [2]. Тоді центральній владі вдалося покласти край відцентровим проявам – посаду президента РК було скасовано, як і Конституцію АРК (1992 р.) та низку інших нормативно-правових актів, що мали ознаки сепаратизму.

Також не варто випускати з поля зору претензії Румунії на Буковину та Бессарабію (частини Чернівецької та Одеської областей), які були окуповані Румунією в першій половині ХХ ст. і де проживає румунська національна меншина. Румунія переїмається становищем румун в Україні, надає їм фінансову підтримку та громадянство. Отже, зацікавленість сусідніх держав (Угорщини, Росії, Румунії і, можливо, навіть Польщі), які мають потужне імперське минуле – в певні періоди історії володіли українськими територіями, – в дезінтеграції України тотально унеможлиблювала надання переваги федеративному державному устрою в 90-х рр. Федеративна форма державного устрою занадто

складна, занадто багатоаспектна – сама по собі вона б стала етнотериторіальним і етнополітичним викликом для молодшої України.

Висновки. Унітарна форма державного устрою України є конституційним принципом, невід'ємною складовою частиною суб'єктності України, яка відіграла і продовжує відігравати важливу роль цивілізаційному розвитку України – є запорукою збереження суверенітету, незалежності, цілісності і недоторканості кордонів держави. Не останню роль у збереженні територіальної цілісності України в 1990-х та 2000-х рр. відіграла унітарна форма державного устрою поряд із виваженою етнонаціональною політикою, які стримували етнорегіональні відмінності, нейтралізували їх конфліктогенний потенціал, гамували відцентрові прояви, в такий спосіб підтримуючи міжетнічну злагоду та неподільність держави.

Хоч унітаризм не допоміг в 2014 р. зберегти мир та територіальну цілісність, це не вказує на його неефективність у розв'язанні накопичених етнополітичних і етнотериторіальних суперечностей пострадянського періоду порівняно з федералізмом. Адже унітарна форма державного устрою сприяла постанню і зміцненню України як суверенної, незалежної держави понад чверть століття. Вибравши цю форму державного устрою, Україна відбулася, набула міжнародно-правової суб'єктності, здобула визнання. Федеративна форма державного устрою призвела б до дезінтеграції України ще на початку 90-х рр.

Україна на момент відновлення незалежності не могла віддати перевагу федеративній формі державного устрою, головним недоліком якої є її вразливість до етнотериторіальних та дезінтеграційних домагань. Зацікавленість сусідніх держав (Угорщини, Росії, Румунії і, можливо, навіть Польщі), які в певні періоди історії володіли українськими територіями, в дезінтеграції України тотально унеможлиблювала федералізацію. Дія цього факторк залишається ключовою, однозначно негативною відповіддю на запитання, чому Україна на сучасному етапі державотворення не може перейти до більш чутливого до етнорегіональних відмінностей федеративного устрою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Батанов О.В. Унітаризм як політичний та правовий феномен: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник ДонНУ імені Василя Стуса. Серія Політичні науки.* 2019. № 4. С. 20.
2. Вітман К.М. Зміна статусу Автономної Республіки Крим як спосіб вирішення етнополітичних суперечностей. *Актуальні проблеми європейської інтеграції.* 2011. № 7. С. 277.
3. Вітман К.М. Моделі етнонаціональної політики постсоціалістичних країн : навч. посібник. Київ : Логос, 2008. С. 7.
4. Кушніренко О. Унітаризм як базова цінність конституційного ладу України. *Віче.* 2012. № 2. С. 19.

5. Політико-правові механізми запобігання сепаратизму в демократичному суспільстві: наукова записка. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. С. 37.

6. Про делегування Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій та Луганській державним адміністраціям повноважень з управління майном, що перебуває у загальнодержавній власності : Указ Президента України № 560 від 26.11.1993 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/560/93>.

7. Савенко М.Д. Принципи Конституції. *Наукові записки НаУКМА.* Т. 53. Юрид. науки. 2006. С. 14.

8. Явір В.А. Закарпаття як об'єкт етнотериторіальних претензій Угорщини та Росії: порівняльний аналіз стратегій та цілей. *Політичне життя.* 2018. № 3. С. 79.

9. Büscher K. The «statehood» of Transnistria – an accident of history? *Nationalism in Late and Post-Communist Europe.* 2008. Vol. 3. P. 204–229.

10. Huntington S. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order.* New York : Simon and Schuster, 1996. P. 17.

REFERENCES:

1. Batanov O.V. (2019) Unitaryzm yak politychnyy ta pravovyy fenomen: vitchyznyanyy ta zarubizhnyy dosvid. [Unitarianism as a political and legal phenomenon: national and foreign experience] *Visnyk DonNU imeni Vasylya Stusa. Seriya Politychni nauky.* # 4. S. 20 [in Ukrainian].
2. Vitman K.M. (2011) Zmina statusu Avtonomnoyi Respubliki Krym yak sposib vyrishennya etnopolitychnykh superechnostey. [The status transformation of the Autonomous Republic of Crimea as a way to resolve ethnonopolitical contradictions] *Aktual'ni problemy yevropeys'koyi intehratsiyi.* # 7. S. 277 [in Ukrainian].
3. Vitman K.M. (2008) Modeli etnonatsionalnoyi polityky postsotsialistychnykh krayin: navch. posibnyk. [Models of ethno-national policy of post-socialist countries]. Kyiv: Lohos, 2008. S. 7 [in Ukrainian].
4. Kushnirenko O. (2012) Unitaryzm yak bazova tsinnist konstytutsiynoho ladu Ukrayiny. [Unitarianism as a basic value of the constitutional order of Ukraine]. *Viche.* #2. S. 19 [in Ukrainian].
5. Polityko-pravovi mekhanizmy zapobihannya separatyizmu v demokratychnomu suspilstvi: naukova zapyska. (2014) [Political and legal mechanisms to prevent separatism in a democratic society] Kyiv: Instytut derzhavy i prava im. V.M. Korets'koho NAN Ukrayiny. S. 37. [in Ukrainian].
6. Pro delehuvannya Dnipropetrovskiy, Donetsk, Zaporizkiy ta Luhanskiy derzhavnym administratsiyam povnovazhen z upravlinnya maynom, shcho перебуває u zahalnoderzhavniy vlasnosti: Ukaz Prezydenta Ukrayiny # 560 vid 26.11.1993. [About delegation to Dnipropetrovsk, Donetsk, Zaporizhia and Luhansk state administrations of powers on management of the property which is in state property]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/560/93>.
7. Savenko M.D. (2006) Pryntsypy Konstytutsiyi. [Principles of the Constitution] *Nauk. Zapysky NaUKMA.* Vol. 53. Yuryd. nauky. S. 14. [in Ukrainian].
8. Yavir V.A. (2018) Zakarpattya yak obyekt etnoterytorialnykh pretenziy Uhorshchyny ta Rosiyi: porivnyal'nyy analiz stratehiy ta tsiley. *Politychne zhyttya.* # 3. S. 79. [in Ukrainian].

9. Büscher K. The «statehood» of Transnistria – an accident of history? *Nationalism in Late and Post-Communist Europe*. 2008. Vol. 3. P. 204–229.

10. Huntington S. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon and Schuster, 1996. P. 17.

Ukraine as a unitary state: analysis of the civilization choice of the form of the government

Yavir Vira Anatoliivna

Doctor of Political Science,
Senior Researcher
V.M. Koretsky Institute of state
and law of National Academy of Sciences
of Ukraine
Triohsvjatyetska str., 4, Kyiv, Ukraine

This study is a response to the emergence of projects designed to change the state system of Ukraine from unitarism to federalism, which may imbalance of institutional, territorial and functional mechanisms of government and threatens the territorial integrity of the state. The aim of the article is to analyze unitarism as a civilizational choice of the form of government of Ukraine. The study of the state system as a constitutional and legal principle has been performed on the basis of a complex interdisciplinary combination of ethnopolitical and legal analysis.

It is proved that the unitary form of government along with a balanced ethnonational policy played the role in preserving the territorial integrity of Ukraine in the 90's and 00's because they restrained ethnoregional differences, neutralized their conflict potential, hindered such centrifugal manifestations providing interethnic harmony and indivisibility of the state.

Although unitarism did not help Ukraine maintain peace and territorial integrity in 2014, this does not indicate its ineffectiveness in resolving all the accumulated ethnopolitical and ethnoterritorial contradictions of the post-Soviet period compared to federalism. After all, the unitary form of government contributed to the strengthening of Ukraine as a sovereign, independent state for more than 25 years. By choosing this form of government, Ukraine took place, gained international legal image and recognition. The federal form of government would have led to the disintegration of Ukraine in the early 90's.

At the time of the restoration of independence, Ukraine could not give preference to the federal form of government, the main disadvantage of which is its vulnerability to ethnoterritorial and disintegration claims. The interest of neighboring states (Hungary, Russia, Romania, and possibly even Poland), which in certain periods of history owned Ukrainian territories, in the disintegration of Ukraine made federalization impossible.

Key words: unitarism, federalism, state system, Ukraine, disintegration.